

PRENOVA MEDIJSKIH TOČK NA STALNI RAZSTAVI *MED NARAVO IN KULTURO*

Nadja Valentinčič Furlan

259

Filmska sporočila so strukturirana v časovnem sosledju in na medijskih točkah umeščena v prostorsko organizirano razstavo, ki povezuje sporočilnost predmetov, besedil, fotografij, filmov, simboličnih sporočil, pedagoških vsebin in oblikovalskih rešitev (Valentinčič Furlan 2021). Za prvo stalno razstavo *Med naravo in kulturo* (Med 2006; Židov 2008)) smo izdelali dva filma, multivizijo, 19 filmskih kolažev in glasbo na izbiro ter jih umestili na skupno 22 medijskih točk (dve vsebini sta bili končani leto po odprtju razstave). Metapodatke o filmih sem kustosinja za etnografski film v duhu spoštovanja avtorskih pravic in dobrega informiranja obiskovalcev zbrala v posebni knjižici *Audiovizualne vsebine na stalni razstavi Med naravo in kulturo*, ki je bila dostopna ob medijskih točkah na razstavi. Predvajalna oprema medijskih točk zahteva redno vzdrževanje in servisiranje – predvajalniki, zasloni in projektorji so se zaradi osemurnega delovanja šest dni na teden po nekaj letih začeli kvariti, po desetletju in več pa so bile potrebne tudi zamenjave z novejšimi tehnologijami.

Prenova medijske točke Glasba na izbiro

Kot prvo smo leta 2016 prenovili medijsko točko v razdelku *Družbeno in duhovno* z imenom *Glasba na izbiro*, z devetimi melodijami značilnih ljudskih glasbil in devetimi otroškimi zvočili (Igor Cvetko, 2007), pri čemer smo vsebino s posebnega predvajalnika prenesli na večji dotikalni zaslon (Audiovizualne 2006). Leta 2016 so zasloni na dotik omogočali zelo zanesljivo delovanje za sprejemljivo ceno, medtem ko so bili ob odprtju razstave še predragi, da bi lahko kupili 20 sistemov. Ko smo v evalvaciji leta 2006 obiskovalce vprašali, ali bi želeli interaktiven dostop do kolažev prek zaslonov na dotik, smo prejeli enako število pozitivnih in negativnih odgovorov (Valentinčič Furlan 2006: 256–257). V evalvaciji obeh stalnih razstav in filmskih sporočil leta 2017 pa je povsem prevladala želja po interaktivnosti, in sicer zaradi navajenosti vseh generacij, tudi upokojujencev, na tehnologijo pametnih telefonov (Valentinčič Furlan 2018: 25). Interaktivni dostop obiskovalcem omogoči svobodo personaliziranega ogleda vsebin.¹

¹ Avtomatska reprodukcija filmov zaradi gibanja v sliki in zvoka prej pritegne pozornost obiskovalcev kot zaslon z mirujočim vstopnim menijem – v vidnem polju najprej zaznamo elemente, ki se premikajo, ker nam je to v davni preteklosti lahko rešilo življenje.

Prenova medijskih točk z zaključenimi filmskimi sporočili

Leta 2017 smo zamenjali predvajalnike, projektorje in zvočnike na uvodni medijski točki v razdelku *Predmeti življenja, predmeti poželenja* in v sobi s čupo v razdelku *Voda in zemlja*.

260 Multivizija *Kdo sem, kdo smo / Who Am I, Who Are We* (Inja Smerdel in Alenka Konič, 2005, 19 min.) Slovenijo predstavi z značilnostmi alpske, panonske, primorske in osrednje-slovenske regije skozi stavbno, predmetno in nesnovno dediščino. Ob prenovi sem pripravila tudi triminutni video klip z zaključnimi napisi na izbiro za tiste, ki jih zanimajo metapodatki o prikazanih vsebinah in avtorjih. Dostop do filmov z izbiro na tabličnem računalniku je omogočil tudi predvajanje obeh jezikovnih različic filma *Podobe preteklega vsakdana / Images of Daily Life in Slovenia's Past* (Gorazd Makarovič in Amir Muratović, 2007, 13 min.). Leta 1996 so kustosi in kustosinje SEM pripravili tri koncepte stalne razstave v novi razstavni hiši na Metelkovi ulici; sprejeta je bila odločitev, da se koncepta Andreja Dularja in Janje Žagar izvedeta kot razstavi, Makarovičev zgodovinsko zasnovani koncept pa predela v scenarij za film o načinu življenja naših prednikov od njihovega prihoda na ozemlje današnje Slovenije do začetka novega veka, ki gledalce pripravi na ogled stalnih razstav² (Smerdel 1996: 32; Valentinčič Furlan 2007).

Ponazorilo čupe z modro svetlobo in predvajanje filma nad njo, SEM, 2025 (foto Jan Simončič)

² Film je bil prej umeščen v posebni dvorani v prvem nadstropju, vendar so ga zelo redko prikazovali skupinam, posamezniki pa si ga v muzeju sploh niso mogli ogledati.

Sedemmetrska čupa Marija rodbine Babčevih iz Nabrežine na Tržaškem z razbrazdanim lesom, zatesnjenimi razpokami in vonjem po morju je bila v anketi evalvacije (Kostric Grubišič, Kogej Rus in Rovšnik 2017) izbrana za najbolj priljubljeno muzealijo v SEM. Njeno sporočilnost dopolnjuje filmska biografija *Čupa, plovilo slovenskih ribičev / Čupa, the Vessel of the Slovene Fishermen* (Polona Sketelj in Nadja Valentinčič Furlan, 2006, 17 min.), ki jo predstavi kot plovilo in muzealijo (Sketelj 2007). Ko je bil originalni muzejski predmet leta 2015 vrnjen v nadzorovane klimatske razmere depoja in ga je nadomestilo ponazorilo enakih dimenzij, se je filmu še povečala dokumentarna vrednost, zato smo ob prenovi medijske točke povečali projekcijsko platno (Valentinčič Furlan 2018: 18). Obe jezikovni različici sta bili na izbiro na tabličnem računalniku, mogoče je bilo tudi stišati govor. Ob prenovi leta 2025 smo nosilec s tabličnim računalnikom, ki se je pokvaril, odstranili, da je prostor manj obremenjen z dodatnimi elementi, zvok pa lahko pedagoginje v primeru vodstev utišajo s posebnim gumbom.

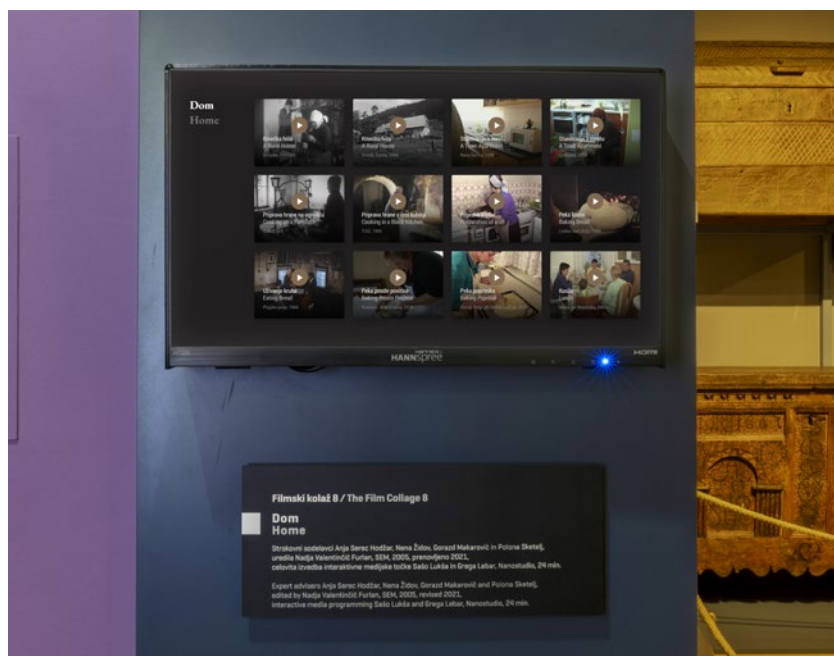
Prenova medijskih točk s filmskimi kolaži z odprto strukturo

Leta 2021 je na vrsto prišla tudi zamenjava predvajalne tehnologije 19 filmskih kolažev, ki smo jih 15 let predvajali v neskončni zanki na manjših zaslonih, umeščenih blizu predmetov in razstavnih vsebin, ki so jih pojasnjevali (Valentinčič Furlan 2006). Pred prenosom kolažev na dotikalne zaslone sem 72 podenot v montažnem studiu preuredila v samostojne kratke filme z naslovom in zaključnimi napisi. Obenem sem naredila tudi barvne korekcije, priredila format slike (posnetki so v formatu 4 : 3, ekrani pa so formata 16 : 9), posodobila naslove in upoštevala lastna imena nekaterih avstralskih ljudstev. V dogovoru s kustosi in kustosinjami sem dodala 12 kratkih filmov, pridobila dovoljenja avtorjev in producentov za okrajšavo in jih premontirala, tako da je zdaj na ogled 83 filmov na izbiro v skupnem trajanju 217 minut.

Osnovne podatke o novih enotah podajam zbirno: *Paša ovc / Sheep Pasturing*, Slovenska vas (Inja Smerdel in Naško Križnar, 1989), *Pletenje koša / Back Creel Weaving*, Predgriže pri Črnem vrhu nad Idrijo (Andrej Dular in Nadja Valentinčič Furlan, 2010), *Peka proste povitice / Baking Prosta Povitica*, Krasinec, Bela Krajina (Manca Filak, 2018), *Peka poprtnika / Baking Poprtnik*, Gornje Retje pri Velikih Laščah (Klara Debeljak in Rok Borštnik, produkcija Parnas, 2014), *Izdelava lesene vrtavke / Making a Wooden Spinning Top*, Ljubljana (Sonja Kogej Rus, Anja Koren Usenik in Peter Vrčkovnik, 2021), *Krašenje belokranjskih pisanic / Decorating Bela Krajina Easter Eggs*, Adlešiči (Manca Filak, 2018), *Krašenje remenk / Decorating Remenke*, Grad na Goričkem (Jelka Pšajd in Nadja Valentinčič Furlan, 2007), *Ciljanje pirhov / Throwing Coins at Easter Eggs*, Miren (Nadja Valentinčič Furlan, 2017), *Kurenti / Kurenti*, Spuhlja (Nadja Valentinčič Furlan, 2012), *Vrbiške šeme / Šeme from Vrbica*, Vrbica pri Ilirski Bistrici (Nena Židov in Manca Filak, 2018), *Cerkljanski laufarji / Laufarji from Cerkno*, Cerkno (Nadja Valentinčič Furlan, 2012), *Izdelovanje modela za male kruhke / Making a Mould for Small Breads*, Škofja Loka (Adela Pukl, Anja Jerin in Peter Vrčkovnik, 2021).

Največ dodanih enot na razstavo vnaša posnetke nesnovne dediščine, saj je SEM od leta 2011 Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji in v tem kontekstu

skrbi tudi za vizualizacijo vpisanih elementov s filmom ter pridobiva dovoljenja za filme drugih producentov, najpogostejše nosilcev dediščine, lokalnih skupnosti, muzejev ali različnih agencij. Dopolnjeni filmski kolaži še pogostejše kot leta 2006 omogočajo primerjavo dejavnosti v različnih časovnih obdobjih, npr. košnje, žetve, priprave hrane, otroških iger, pustovanja, krašenja pisanic in ciljanja pirhov. Kolaž *Dom* na primer prikazuje kuhanje na ognjišču in v črni kuhinji, peko v krušni peči, pripravo hrane v tako imenovani beli kuhinji in v sodobnih kuhinjah, posnetki pa so nastali v časovnem razponu od leta 1947 do 2018.

Kolaž *Dom* z 12 kratkimi filmi na izbiro in tablico s podnapisom, SEM, 2025 (foto Jan Simončič)

Pri medijski točki *Osební videz* v razdelku *Potrebno in nepotrebno* sva si z avtorico Janjo Žagar leta 2006 zamislili posnetke mimoidočih ljudi na Prešernovem trgu pod naslovom *Kako vidim druge?*, pod naslovom *Kako drugi vidijo mene?* pa smo omogočili vklop miniaturne kamere in usmerjene lučke. V prvi letih je dejansko presenetilo obiskovalce, ko so zagledali zunanji pogled nase. Po petnajstih letih smo ocenili, da je medijski prostor zasičen s podobnimi avtomatiziranimi predstavitvami in smo vklop kamere opustili. Dodaten razlog je bil škodljivost lučke za razstavljena oblačila. Tako je leta 2021 ta medijska točka postala ena od treh s samo enim filmom. Zaradi varčevanja medijskih točk *Osební videz*, *Slikanje panjske končnice* in *Miklavževanje* nismo prenovili, je pa žal prvotna oprema zelo kmalu dokončno odpovedala.

Filmske vsebine in zasnove vstopnih menijev sem pripravila kustosinja za etnografski film, za celovito izvedbo interaktivnih medijskih točk *Nabiralništvo, lov in ribolov, Poljedelstvo, Živinoreja, Lončarstvo in kovaštvo, Suhorobarstvo, Preživljanje*

slovenskih izseljencev, Dom, Igrače in igra, Žive jaslice, Pirhi, Pustovanje, Mali kruhki in trniči, Ljudstva Oceanije, Ljudstva Azije, Ljudstva Amerike in Ljudstva Afrike pa sta poskrbela Grega Lebar in Sašo Lukša iz podjetja Nanostudio. Ob prenovi razstave *Med naravo in kulturo* leta 2025 smo v sodelovanju z isto ekipo zamenjali tudi opremo zadnjih treh medijskih točk ter vstopne menije zasnovali enako kot pri kolažih, ki vsebujejo več filmov. Dotikalni zasloni, za katerimi so skriti majhni računalniki, so odslej zaščiteni s posebnimi maskami.

Tako smo v dveh desetletjih prenovili predvajalne tehnologije na vseh medijskih točkah. Vsebine so ostale pri zaključenih filmih intaktne, medtem ko smo kolažem z odprto strukturo lahko dodali nove enote, ki smo jih evidentirali v vmesnem času.

REFERENCE

AVDIOVIZUALNE

- 2006 SEM: *Avdiovizualne vsebine na stalni razstavi Med naravo in kulturo*, <<https://www.etno-muzej.si/sl/avdiovizualne-vsebine-na-stalni-razstavi-med-naravo-in-kulturo>> [27. 9. 2025].

KOSTRIC GRUBIŠIČ, Maja, KOGEJ RUS, Sonja in ROVŠNIK, Borut

- 2017 Evalvacija Slovenskega etnografskega muzeja 2016 / 2017: Muzejsko doživetje: Pred, med in po obisku: Poročilo o notranji in zunanji evalvaciji s priporočili in predlogi izboljšav [neobjavljeno gradivo]. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

MED

- 2006 *Med naravo in kulturo* (stalna razstava), avtorji Igor Cvetko, Ralf Čeplak Mencin, Andrej Dular, Marko Frelj, Sonja Kogej Rus, Daša Koprivec, Bojana Rogelj Škafar, Anja Serec Hodžar, Polona Sketelj, Inja Smerdel, Marija Mojca Terčelj, Nadja Valentinčič Furlan, Janja Žagar in Nena Židov, SEM, 9. marec 2006–, <<https://www.etno-muzej.si/sl/node/28860>> [27. 9. 2025].

SKETELJ, Polona

- 2007 Čupa, plovilo slovenskih ribičev: Film o in ob čupi Mariji. *Etnolog* 17: 299–302.

SMERDEL, Inja

- 1996 Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej. *Etnolog* 6: 17–58.

VALENTINČIČ FURLAN, Nadja

- 2006 Avdiovizualni kolaži na stalni razstavi *Med naravo in kulturo*. *Etnolog* 16: 243–262.
 2007 Podobe preteklega vsakdana. *Etnolog* 17: 293–298.
 2018 Communicating Knowledge and Identities in Exhibitions Audiovisually: Participatory Approaches in the Slovene Ethnographic Museum. *AnthroVision* 6.1. <<https://journals.openedition.org/anthrovision/3114>> [27. 9. 2025].
 2021 Film in nekateri novejši mediji na etnoloških razstavah. *Etnolog* 31: 133–157.

ŽIDOV, Nena (ur.)

- 2008 *Med naravo in kulturo: Vodnik po stalni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.